

BROG (78) *sb m*

bróg, brog-.

sg N bróg (8). ◇ *G* broga (8) *ZapWar* (5), *KochPieś*, *GostGosp* (2), brogu (5) *RejZwierc* (2), *PaxLiz*, *KlonWor* (2). ◇ *A* bróg (11). ◇ *I* brogi(e)m (4). ◇ *L* brogu (8). ◇ *pl N* brogi (5). ◇ *G* brogów (10); -ów (1), -(o)w (9). ◇ *A* brogi (10). ◇ *I* brogami (3). ◇ *L* brogach (4), brodzech (2); -ach *ReszPrz* (2); -ech *ZapWar*; -ach : -ech *GostGosp* (2 : 1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Pomieszczenie na siano lub zboże, składające się z ruchomego daszka i czterech drągów; stodoła, szopa; *foenile Mącz*; *nubilarium Cn* (76) : Culmen, Połzicie/ też Chochoł ná brogu/ y ná ynřzich rzeczách wierzch. *Mącz* 71b, 313d; *BielSat Hv*; Bá wierzę iżeś dołożył/ Ale nie w brog w miecheś włożył *RejZwierc* 234v, 31, 66v, 106v [2 r.], 109v [2 r.], 234v [3 r.]; V mnie w brogu/ w fkrzyncie sftawa: Tym wřzyftkięgo niedoftawa. *KochMRot* B2; Brogi ná źiemni nigdy leżeć nie máią kiedy ie wymłocą/ áni lie máią przechylác náłożone: bo brożyny miąźłze máią bydź. *GostGosp* 48, 18 [2 r.], 32, 48 [7 r.], 80, 82, 158; [*Panna*] Rádá z wielkim wefelem/ iż fwego doftála/ Ták iż choćiay podwieczor/ k flubu námawiála. Alec pono do brogu z nią zbładźi/ mniemáiąc By do Kościoła weszli/ z ciemności nie znáiąc. *PaxLiz* E3v; Gdy zwieźie w brogi/ á z nowu zász wśieie/ Drugiego żniwá vcźciwe nádźieie. *KlonFlis* D3.

W charakterystycznych połączeniach: budować brogi, kłaść w brogi (2), *(roz)stawiać* (2), *układać* (*układanie w*) *brogi* (4).

Szereg: »stodoła, (i) brog, boisko; brog albo stodoła« (2 : 1): Drugiemu z mnieyřzych ftanow grzmi we łbie komorá/ Stodoła/ brog/ boifko/ zá ściáną oborá. *RejWiz* 12; *Foenile*, Bróg albo ftodoła gdzie fiáno fklád[á]yá Siennicá może być zwána. *Mącz* 133a; *CiekPotr* A2v.

W przem (7) : *Oczko* 26v; kto ma w domu Swoy chleb/ [...] Może nie pływác/ porwan Neptun Bogu/ Gdy Ceres w brogu. *KlonFlis* D3; *ZbylPrzyg* A4.

Zwrot: »żyć się niskim brogiem« (1): Nie fzemrze/ nie fwárzy fię y z źiemią y z Bogiem: Zywi fię nieboraczek bárzo niřkim brogiem. *KlonWor* 78.

Szereg: »stodoła, (i) brog« (3): *ZapWar* 1549 nr 2680; Czymże dźiatki wychowař/ obaczże fie młody/ Kiedy máło w ftodole/ y w brogu vrody. *BielSat* D4 [*idem*] *BielRozm* 31.

a. *Zboże lub siano ułożone w brogu; stóg, sterta; capeta Mymer*¹, *BartBydg*; *acervus Mącz*, *Cn* (29) : *Mymer*¹ 16; *BartBydg* 22b; anym pobrała broga zytha y broga owszv *ZapWar* 1532 nr 2398, 1504 nr 1920, 1531 nr 2540, 1532 nr 2398, 1537 nr 2575, [1544] nr 2586 (10); gdzye nye tylko pyenyądze fá/ ále też y gumná náprawyone y náładzone brogámi ftoyá. *GliczKsiąż* M5; Kto fpráwuie źiemię fwoię/ wyniefie wyřoko brog zboża *Leop Eccli* 20/30; *RejZwierz* 125v; zbito thák wiele ludzi áź leżeli pod mury iáko brogi fiána *BielKron* 250, 378; *Acervus*, Stóg/ álbo bróg. *Mącz* 2c, 133a; A kiedy z polá zbierzemy/ Tám dopięro odpoczniemy/ Dołożywřzy zwierzchem brogá *KochSob* 63; Kędy żyto álbo iákie zboże młocą z řzopy/ tedy kiedy poczętego brogá nie domłocą/ ořtátek ma do ftodoły zamczyřtey znośić/ zliczywřzy kopy wiele zořtáło. *GostGosp* 52; *KmitaSpit* A2v; *GosřCast* 17; *KlonFlis* Cv; A gdy nie ma Diety/ wleźie gdzie do brogu: Leży trzy dni/ trzy nocy: iákoby w połogu. *KlonWor* 34, 35.

W utartej formule życzenia (2): A by mu miły Bog dał/ Na to lato. Aby fie mu waliło/ Kopa na kopę. Brog na brog/ Stodoła na łtodołę. *LudWieś* A3.

W charakterystycznych połączeniach: brog owsa, siana (2), zboża, żyta (9); sienny brog; siano w brodzech; burzyć brogi; dołożyć, domłocić brogu; wleźć do brogu.

Przysłowia: Bo lepszy brog niżli łnop gdy tám inych wiele *RejWiz* 54.

Day kokofzom brog żytá/ przedsię będą grzebły. *BielRozm* 25.

b. *Pogardliwie w pismach polemicznych katolików o zborze protestanckim (4) :* Drugi Bog/ drugi káplán/ drugi ołtarz być nie może. Gdziekolwiek kto inłzy po niewiem iákich Brogách/ łtogách/ dworách/ álbo Gáiách zgromadza y buduie okrom kościoła póspolitego/ nie zgromadza ále rołprałzá/ świętokraydźcą iefł *ReszPrz* 108; Drugi powiáda iż tá wiárá [*katolicka*] nie po brogách/ áni po łtogách/ ani po dworách fie tuła/ ále łiedźi na łtolicy iedności. *ReszPrz* 111; *ReszList* 191.

Szereg: »pokátna boźnica i brog«: Niechayże fie tedy káždy bączny á z rozrywką człowiek przypátrzy/ zá ktorą łtroną iść woli/ iefli zá powłzechnym Kościołem/ álbo zá pokátnymi boźnicámi y Brogámi: iefli zá Apołtołámi/ iefli zá Apołtátámi *ReszPrz* 53.

2. *Gatunek sieci na ptaki stawianej na kształt brogu (2) :*

Zwroty: »brogiem łowić«: á on fie iáł brogiem wron łowić *RejZwierc* 274.

»ćwiczyć się około brogow«: A ten dla kábatá rok przy wrzędniku mułiał miełzkáć/ áż ociec przyechawłzy toż mu iny łpráwił/ á pan młody fie ćwiczy około brogow z wronámi. *RejZwierc* 274v.

Synonimy: **1.** *siennica, stodoła, szopa; a. gromada, kupa, stog; b. boźnica.*

Cf BARG